

¿Qui és Mikhaïl Gorbaxov?

Mikhaïl Gorbaxov, l'home d'enlloc (i 4)

Última entrega del document dedicat a un dels més grans protagonistes d'aquesta fi de segle. El periodista Gail Sheehy ens desvela la carrera política a l'URRS fins arribar al cim del poder.

El jove polític començà a treballar com a diputat en la secció ideològica del Comitè del *komsomol* de la ciutat de Stavropol. La seua oficina era una habitació sense finestres de tanyan mitjà. Era una posi-

ció inferior per a un graduat en dret de la Facultat de Dret de la Universitat Estatal de Moscou, si bé tots els que treballaren amb ell a Stavropol diuen que tenia una *aura* -"intocable", no com un jove normal- i els seus hàbits de treball esdevingueren legendaris. Ascendint a poc a poc com un propagandista professional, només tenia 29 anys quan el van fer líder del *komsomol* de tot el territori. Després Gorbaxov s'adherí a Fyodor Kulakov, primer secretari de Stavropol, un ambiciós cap territorial del partit decidit a convertir la regió en gloriosa història de l'agricultura. El jove Gorbaxov romangué a la vora del seu mentor durant els següents 18 anys, acompanyant Kulakov en l'ambiciós ascens dins la jerarquia, si bé ignorava el caràcter autoritari de Kulakov i el fet que en privat era un gran bevedor, i això que Gorbaxov, diu un col·laborador, "no tenia gens de paciència amb els bevedors".

"Quan Andropov conegué Gorbaxov, va quedar encisat amb ell", diu Golovanov. "La intel·ligència de Gorbaxov era naturalment molt més alta que la de la mitjana, i, a més, era molt més jove. Andropov va veure en ell un home senzill i honrat: tingueren una relació pare-fill".

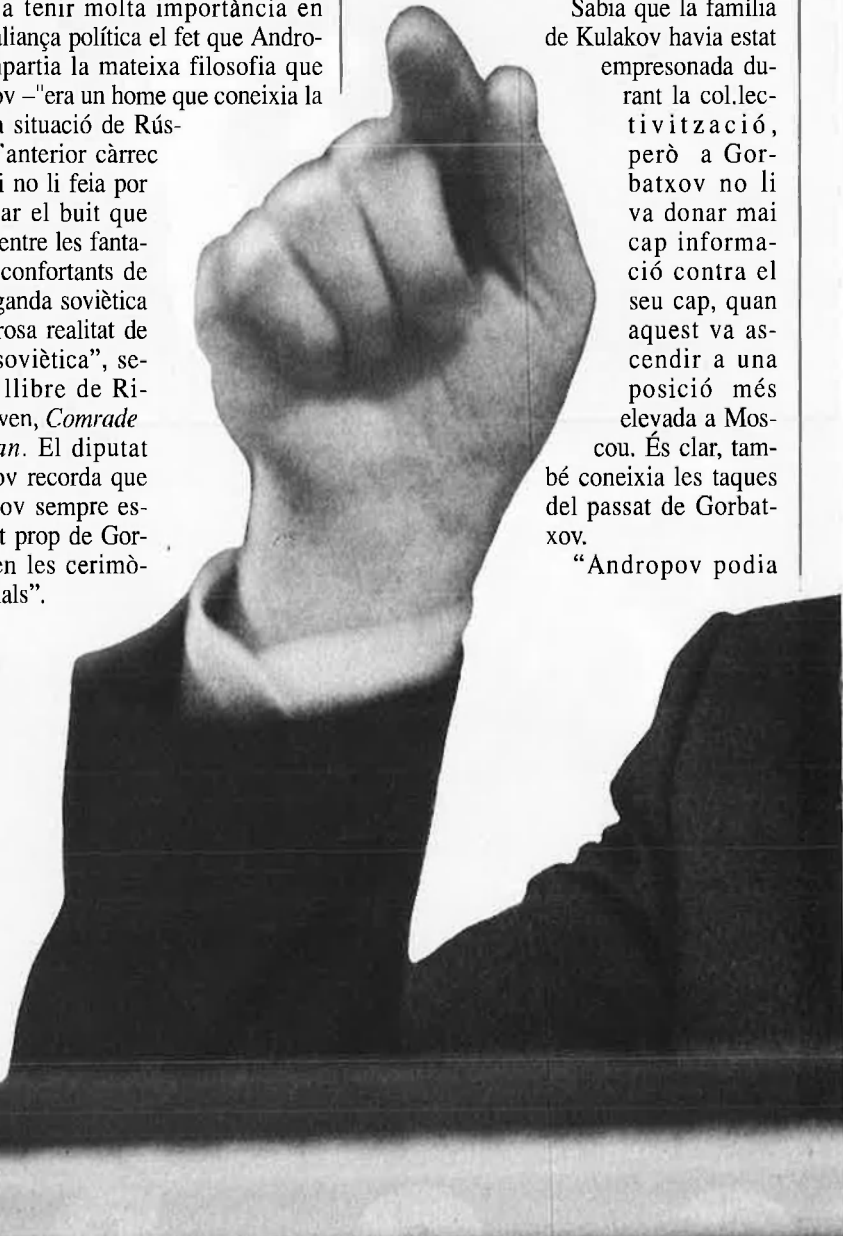
Gorbaxov sempre parlà del cap de la policia secreta amb molt de respecte. L'home jove trobava que els interessos artístics i els costums quotidians d'Andropov eren més compatibles amb els seus que no ho havien estat els dels ante-

riors pares adoptius. Andropov era conegut en l'elit del partit com a persona de vida neta, i modest en els gustos. Tenia aspecte poètic (tot i que perseguia els escriptors) i li agradava juntar-se amb el literat Gorbaxov i la seua culta esposa. Potser va tenir molta importància en aquesta aliança política el fet que Andropov compartia la mateixa filosofia que Gorbaxov -"era un home que coneixia la verdadera situació de Rússia per l'anterior càrrec al KGB i no li feia por assenyalar el buit que hi havia entre les fantasies autoconfortants de la propaganda soviètica i l'horrorosa realitat de la vida soviètica", segons el llibre de Richard Owen, *Comrade Chairman*. El diputat Starshikov recorda que "Andropov sempre estava molt prop de Gorbaxov en les cerimònies oficials".

Andropov no era un cap de la *intelligentsia* professional, diu Gorbaxov, era un polític, el seu objectiu era destruir el corrupte clan Brejnev, i tenia el poder del KGB i de la xarxa de la policia secreta per a intentar-ho. Andropov ho sabia tot.

Sabia que la família de Kulakov havia estat empresonada durant la col·lectivització, però a Gorbaxov no li va donar cap informació contra el seu cap, quan aquest va ascendir a una posició més elevada a Moscou. És clar, també coneixia les taques del passat de Gorbaxov.

"Andropov podia

protegir Gorbtxov de molts atacs", diu Golovanov. Però si bé Gorbtxov va unir la seua sort a la d'Andropov, no descuidà la seua relació amb Suslov i cultivava la confiança del dur ideòleg de Brejnev durant les seues estades al balneari de Pyatigorsk.

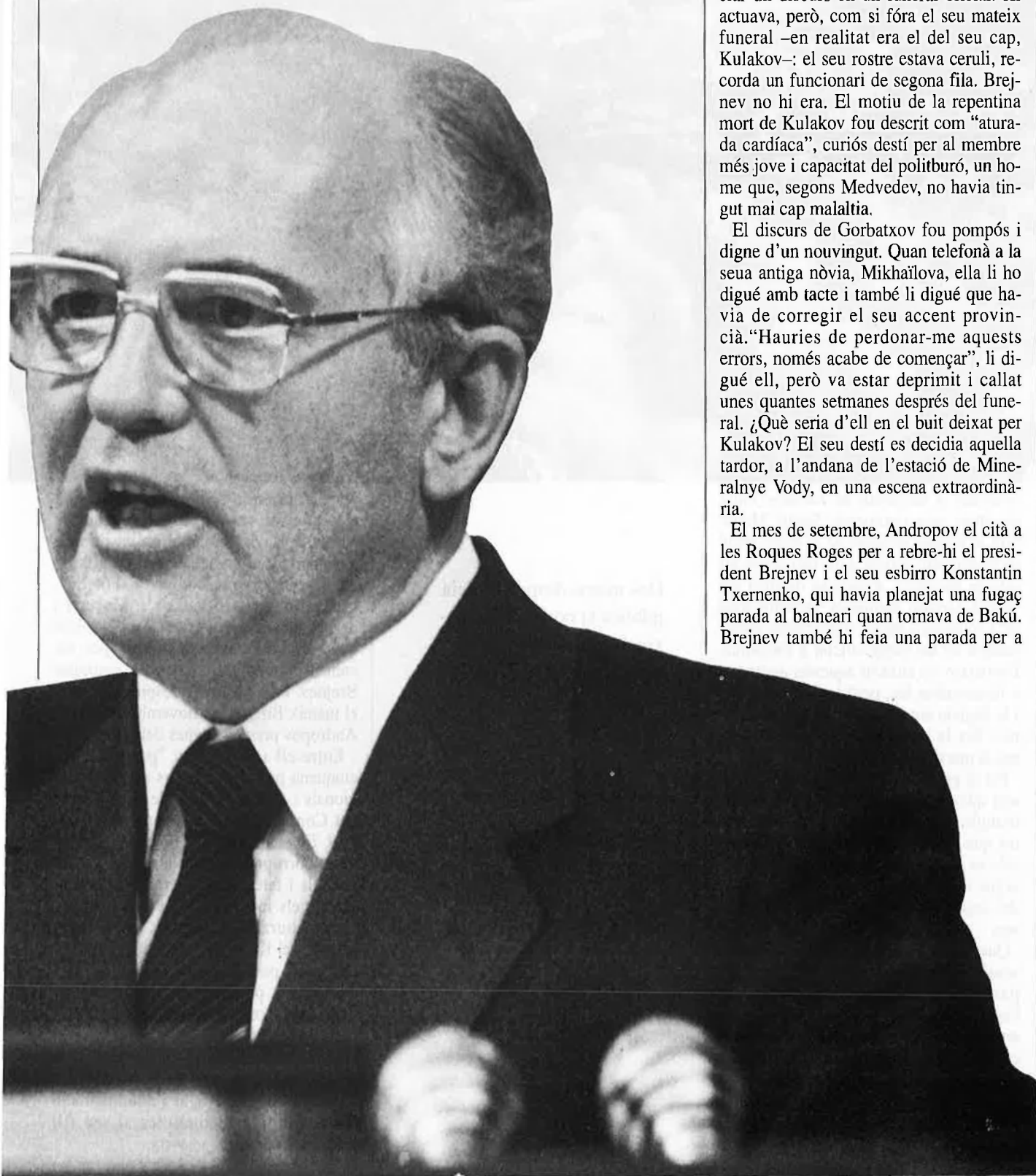
Al final de la dècada dels 70, tot s'havia convertit en roses per als stavropolitans: Kulakov i Gorbtxov idearen un model computeritzat de gran èxit per a la collita que rebé elogis i publicitat a *Pravda*. Kulakov fou condecorat al màxim nivell pel mateix Brejnev i s'arribà a

parlar d'ell com el més ben situat per succeir el debilitat president.

Llavors, Gorbtxov es trobà de repent al cim de tot. El mes de juliol de 1978 era al balcó presidencial de la plaça Roja, rodejat per la superelit del partit perquè li correspongué l'honor de pronunciar un discurs en un funeral oficial. Hi actuava, però, com si fóra el seu mateix funeral —en realitat era el del seu cap, Kulakov—: el seu rostre estava ceruli, recorda un funcionari de segona fila. Brejnev no hi era. El motiu de la repentina mort de Kulakov fou descrit com "aturada cardíaca", curiosament per al membre més jove i capaç del politburó, un home que, segons Medvedev, no havia tingut mai cap malaltia.

El discurs de Gorbtxov fou pompós i digne d'un nouvingut. Quan telefonà a la seua antiga nòvia, Mikhaïlova, ella li ho digué amb tacte i també li digué que havia de corregir el seu accent provincial. "Hauries de perdonar-me aquests errors, només acabe de començar", li digué ell, però va estar deprimat i callat unes quantes setmanes després del funeral. ¿Què seria d'ell en el buit deixat per Kulakov? El seu destí es decidia aquella tardor, a l'andana de l'estació de Mineralnye Vody, en una escena extraordinària.

El mes de setembre, Andropov el cità a les Roques Roges per a rebre-hi el president Brejnev i el seu esbirro Konstantin Txernenko, qui havia planejat una fuga parada al balneari quan tornava de Bakú. Brejnev també hi feia una parada per a

nomenar el successor de Kulakov entre els altres caps territorials. Sergei Medunov, el primer secretari de la veïna regió de Krasnodar, estava molt ben situat als ulls de Brejnev i, a més, es deixava subornar. Grigori Romanov, un altre rival de Leningrad s'havia emborratxat públicament en un viatge oficial a Finlàndia. Gorbtxov va utilitzar aquestes dades per a desacreditar-los, però la deshonestat i la beguda eren de rigor en el clan Brejnev. Era la vida de Gorbtxov, per contra, la que era digna de sospita.

Per al primer secretari de Stavropol era una qüestió de tot o res. En el despòtic triangle del poder, només hi havia un home que poguera admetre joves *apparaxiks* en la terra dels reis. Gorbtxov s'assegué amb Andropov en la sala d'espera del segon pis, reservada al peixos grossos.

Quan els dos corpulents homes, amb els seus moviments lents, baixaren del compartiment privat per enfrontar-se a l'equip polític, pare-fill en la bulliciosa andana, Gorbtxov els donà compte de la collita, rècord en el seu territori, però el rostre de Brejnev romangué impassible... Dos mesos després es feia pública la notícia: Gorbtxov havia estat "elegit" secretari del Comitè Central. El seu nom

Dos mesos després es feia pública la notícia: Gorbtxov havia estat elegit secretari del Comitè Central.

era l'últim en la llista d'ascensos, però, al capdavant, era ell qui anava camí de Moscou. Havia romàs al costat bo dels gegants que el podien haver xafat entre ells i rebia la seua recompensa. Fou Suslov qui dugué Gorbtxov a Moscou i després actuà com a protector d'ell. Però quan les investigacions d'Andropov tocant a la corrupció arriben a empaitar Brejnev, mor Suslov. I després de morir el mateix Brejnev en novembre de 1982, Andropov pren les regnes del poder.

Entre ell i Gorbtxov "purgaren una cinquena part dels primers secretaris regionals i 9 dels 23 caps de departament del Comitè Central", segons *The New York Times*. "Caigueren sobre els funcionaris corruptes i sobre els treballadors ganduls i feren experiments per a incrementar els incentius de la indústria i de l'agricultura". I en aquest moment els metges del Kremlin li digueren a Andropov que li podien quedar cinc anys de vida. Llavors podia haver decidit investir Gorbtxov amb els poders que li permetrien acabar el treball... Al cap d'un any en la secretaria general, Andropov jaia en un llit de l'hospital de Kuntsevo després d'haver encarregat l'administració dels assumptes econòmics al seu fill adoptiu Mikhaïl Sergeievitx.

“¡Déu meu!, ¿què es pensaven que estaven fent?”, exclamà Gorbaxov quan va donar una primera mirada als llibres d'estat, segons conta Nikolas Shishin. “Me n'hauria de tornar a casa”. I al final, el moribund Andropov li atorgà poders per governar tot el país. Buscant solucions es va reunir amb el primer ministre Nikolai Tikhonov i durant tres hores estigueren els dos homes estudiant els informes financers. Gorbaxov, aclaparat, demanà que es perdonaren els deutes dels grangers: “Hem de començar a modernitzar-nos. Hem de canviar alguna cosa”.

En morir Andropov, la Vella Guàrdia reclamà el poder i elegí el momificat Txernenko, qui encara va actuar com a secretari general durant un any. Gorbaxov va haver de reprimir novament la seua gelosia.

Cada vegada que Starhikov viatjava a Moscou i el veia, Gorbaxov movia el cap i es lamentava: “Ens hem desviat tant. És una llastima, hauríem de tornar el nostre país al bon camí”. I li confià que tenia molt poca gent vàlida, instruïda, en el partit. I, després, colpejant la taula, exclamava: “Hem d'endregar el país”.

La història de la vida de Gorbaxov aclareix algun aspecte del seu comportament com a home d'estat. Es tracta d'una

La història de la vida de Gorbaxov aclareix algun aspecte del seu comportament com a home d'estat.

persona molt intel·ligent i d'enorme energia, que cresqué sota el sistema repressiu de Stalin quan els ideals i la família eren constantment traïts. Ell n'era conscient i sabé esperar, aïllat i en segon terme, el seu moment.

Arribà a ser cap d'una regió i usà el seu poder per a millorar la situació del poble. Sorprenentment, després de 25 anys de relatiu silenci, emergí d'allí amb forts ideals i amb el coratge suficient per a aconseguir-los. Quan finalment assumí el liderat nacional no era gens ignorant de l'estat de la nació i, a poc a poc, va radicalitzar-se. “Només després d'arribar al poder s'adonà que la reforma econòmica no reeixiria sense una reforma política fonamental”, diu el polític Zbigniew Brzezinski. “Fou un dolorós procés d'educació el que el va transformar de reformador en un genuí revisionista”.

“Des que vaig triomfar el 1985, només he viscut tres dies”, admetia recentment Gorbaxov a Moscou. El que psicològicament hem après de la història de la seua vida és que es tracta d'un home que s'arrisca molt, i sempre té en compte el seu compromís. Li agradava treballar dins l'estructura que trobava. Així, cresqué amb el partit comunista com a paremare-déu, com a font de totes les recom-

penses que ha rebut, i, conseqüentment, només pot imaginar els seus ideals en el marc d'aquesta estructura. S'estimula amb la necessitat de sentir que el partit és el bon pare i, ara, amb l'amenaça al monopoli del partit en el poder, aquest comunista etern s'enfronta amb l'últim conflicte intern: ¿pot un home destruir allò que va nodrir?

En desembre, quan va ser desafiat públicament per a derogar la llei que garanteix el monopoli d'un únic partit, utilitzà la tàctica de Lenin d'amenaçar amb la seua dimissió i, després, féu una vigorosa defensa de la seua funció en la reformulació del socialisme. "És el treball de la meua vida", digué. "És la meua manera de veure les coses i no vaig a rendir-me".

Se sent quasi el violent conflicte que hi ha en les seues contradictòries declaracions al nou congrés: "Hem de canviar-ho tot", però continua utilitzant la frase "dins l'estructura" i esperonant els insurgents que demanen que el partit accepti el repte polític.

La seua revolució des de dalt no és distinta d'una revolució científica. És un canvi profund del punt de vista sobre el món basat en transformacions de la percepció. Però totes les revolucions del pensament tenen lloc primer en la ment d'una o més persones que experimenten com un flaix d'intuïció, tal com ho descrigué Einstein quan de repent veié l'espai con una corba o Lavoisier quan es formà el concepte de l'oxigen i el veié "com el mateix aire". Alguna cosa semblant deu haver passat en el cap de Gorbaxov i deu haver provocat la seua visió d'"una casa comuna europea" i una postguerra freda mundial. Pareix, però, estar suspès entre aquest nivell i el que els científics anomenen el *lightening flash* que els permet veure les peces d'un trencaclosques aplegant-se per a formar la nova solució. La missió de Gorbaxov és la salvació d'un socialisme que no sap definir. Admet que no té un "pla clar i detallat" per a tirar endavant la *perestroika*. Com va dir un periodista conservador de Moscou "és com un taxista soviètic fent carreres pels desconeguts carrers de Manhattan perquè només té cinc minuts per a arribar a l'aeroport". Mentrestant el poble soviètic va enfandant-se més i es torna més cínic per la mancança de les mercaderies bàsiques —sucre, sabó, cafè, sal...— i l'escassetat produïda per l'acumulació de productes a causa del pànic. El visionari —polític o científic— no pot presentar proves objectives. Per

als ciutadans fer la transició a l'univers de Gorbaxov significa haver de canviar tota la seua teranyina conceptual. "El traspàs de la lleialtat d'un paradigma a l'altre és una experiència de conversió que no pot ser forçada", escriu Thomas Kuhn en la seua obra clàssica sobre l'estructura de les revolucions científiques. Com tampoc no és possible donar un pas

Molts occidentals pensen que si Gorbaxov és enderrocat, un reformador més liberal i anti-comunista farà que l'URSS segueisca les passes d'Europa occidental.

de tant en tant, tot ha d'ocórrer alhora, com un canvi *gestalt*.

Gorbaxov mateix encara no ha donat del tot el salt. "No es pot crear un mercat a poc a poc", sosté un economista que lidera una coalició independent de 400 diputats que ataquen la *perestroika*. *Central*, com anomenen Moscou, és encara l'encarregada de l'economia i es dedica senzillament a refer els vells mètodes dels quinquennis que han convertit la Unió Soviètica en un país del Tercer Món que va cap endarrere.

La història de Rússia ha vist altres reformadors que demanaren ajuda a l'Oest per a contribuir a salvar el seu país, però, en el passat, sempre han estat desbancats

Un profund comentari de Gorbaxov resumeix la seua visió: "La història no perdona aquells que arriben tard".

per les forces despòtiques que han tornat a sumir la nació en les tenebres. Mikhaïl Gorbaxov vol ser l'alliberador de les ments esclaves de la Unió Soviètica com el tsar Alexandre II fou el dels serfs de Rússia. Però ja duu en el poder cinc anys i més del 90% dels ciutadans encara veuen la situació econòmica del país

com a dolenta o crítica. Mentre el seu líder ha viatjat amunt i avall per tot el globus, el ciutadà soviètic mitjà s'ha quedat entre dos sistemes, vivint la mateixa existència monòtona, però amb més llibertat per a queixar-se. "Abans teníem dos registres d'opinió, el comunisme i el fals romanticisme", diu el poeta Voznesensky. "Ara ningú hi creu, ningú és feliç. Tothom se sent agressiu i tothom cerca algú a qui culpar per les penúries i pel sentiment de buit: ¿per què viure?"

Entre la gent de 20 i 30 anys, Gorbaxov no és una figura kennediana. "No té admiradors", diu el jove director del *show* avantguardista de Leningrad "Cinquena roda". I els adolescents soviètics d'avui ridiculitzen obertament el partit i desafien els pares i professors. Un guia turístic ens diu que la seua filla de 15 anys el mira directament i li diu: "¿Per què no ens vas contar la veritat de la nostra pròpia història? ¿Com pots haver-nos enganyat durant tant de temps?" El pare alça les espatlles i calla. La generació dels pares de Gorbaxov és pitjor: "Ningú no sap ja que pensar, ma mare no pot veure a la televisió els documentals que ens monstren ara la veritat sobre els temps de Stalin", diu un càmera soviètic. "Ella visqué aquella època i no en parlà mai. Ara corre a amagar la cara sota el coixí i ens diu que apaguem la televisió: tenim la por dins l'ànima".

Gorbaxov només pot tenir èxit si conuenç el seu poble perquè s'adapte al seu passat, però la societat soviètica, forçada a una repressió de la memòria en massa, ha après a carregar la responsabilitat moral dels seus problemes als altres. El 40% dels soviètics sondejats sospiren pel retorn de la "mà dura", d'un pare dictador.

Molts occidentals pensen que si Gorbaxov és enderrocat, un reformador més liberal i anticomunista farà que Rússia segueisca les passes d'Europa occidental. Tanmateix és molt probable que el successor de Gorbaxov siga un populista autoritari que explote l'antisemitisme i les divisions entre nacionalitats que floreixen a Rússia en èpoques de severa adversitat. Així, el fervor antisemita s'està popularitzant amb una predilecció especial per insultar Raïsa per ser *ievreika* (jueva) i al traspàs Andrei Sakharov, "americanòfil".

Des d'Ivan el Terrible fins al present, passant per l'època de Stalin, al llarg de 400 anys, el poble rus no ha conegut una experiència sostinguda de democràcia liberal ni de mercat lliure. L'acumulació de riqueses personals sempre ha estat

Els espectacles que despertaran els teus sentits.

Teatre

Companyia La Infidel.
Els Enamorats
de Carlo Goldoni
direcció: **Calixto Bieito**
Mercat de les Flors
Espai A
Del 30 de juny al 4 de juliol
1.300 ptes

Ella
de Jean Genet
direcció: **Angel Facio**
Mercat de les Flors
Espai B
4, 5, 6, 7 i 8 de juliol
1.300 ptes

Teatre Lliure
Maria Estuard
de Schiller
Teatre Grec
19, 20, 21, 22 i 23 de juliol
1.500 ptes

Théâtre Repère
Le Polygraphe
Mercat de les Flors
Espai B
23, 24, 25, 26 i 27 de juliol
1.300 ptes

El Talleret de Salt
Nit de Reis
de William Shakespeare
direcció: **Konrad**
Zschieidrich
Mercat de les Flors
Espai A
del 29 de juliol al 2 d'agost
1.300 ptes

Compañía Lope de Vega
Calígula
d'Albert Camus
direcció: **José Tamayo**
Teatre Grec
3, 4, i 5 d'agost
1.500 ptes

Dansa

Ballet Cristina Hoyos
Suenos Flamencos
Teatre Grec
28, 29 i 30 de juny
1.500 ptes

Compagnie Émile Dubois
Les Mistères
de Subal
direcció: **Jean Claude**
Gallota
Teatre Grec
11, 12 i 13 de juliol
1.500 ptes

Òpera

Rossiniana
amb **Enzo Dara**
direcció: **Mario Gas**
Teatre Grec
26, 27 i 28 de juliol
2.800 ptes

Òpera Ramayana
Langen Mandra Wanara
Mercat de les Flors
Espai A
24 i 25 de juliol
1.800 ptes

Música Clàssica i Contemporània

Coral Càrmina
Missa en Si Menor
Teatre Grec
2 de juliol
1.200 ptes

Kronos Quartet
Plaça del Rei
2 i 3 de juliol
1.500 ptes

Narciso Yepes
Orquesta de Càmera
de Granada
Teatre Grec
3 de juliol
1.200 ptes

Orquestra Ciutat de
Barcelona
Txaikovsky, Stravinsky
i Glinka
Teatre Grec
5 i 6 de juliol
1.000 ptes

Banda Municipal
de Barcelona
Plaça del Rei
7, 14, 21 i 28 de juliol
300 ptes

Concerto Italiano
Plaça del Rei
17 de juliol
1.500 ptes

Trio de Barcelona
amb Michel Lethiec
Plaça del Rei
24 de juliol
1.000 ptes

Quartet Barroc
Plaça del Rei
31 de juliol
1.500 ptes

Els del Festival d'Estiu de Barcelona.

GRΣC90

Del 28 de juny al 5 d'agost.

Popular, Jazz, Pop i Rock

Rosa Zaragoza
Plaça del Rei
29 de juny
1.000 ptes

El Último de la Fila
Velòdrom d'Horta
3 de juliol
1.100 ptes

Albert Pla
Plaça del Rei
10, 11 i 12 de juliol
1.300 ptes

Dr John +
Chuck Berry
Velòdrom d'Horta
16 de juliol
2.400 ptes

Jack Dejohnette
Herbie Hancock
Dave Holland
Pat Metheny
Velòdrom d'Horta
19 de juliol
2.500 ptes

Balkana
Música de Bulgària
Plaça del Rei
19 i 20 de juliol
1.500 ptes

Tete Montoliu
Billy Higgins
Niels H. O. Pedersen
Teatre Grec
30 de juliol
1.500 ptes

Fania All Stars
Velòdrom d'Horta
31 de juliol
2.500 ptes

Victor Manuel
i Ana Belén
Velòdrom d'Horta
2 i 3 d'agost
2.000 ptes

Ajuntament de Barcelona

Institut Municipal Barcelona Espectacles

Caixa Barcelona

CAMPARI

Kronenbourg

CAVALRYA
RANO

LA VANGUARDIA

Mikhaïl Gorbatxov amb el seu rival George Bush.

vista pel poble soviètic com una prova d'opressió i corrupció. En els actuals sondejos d'opinió el sentiment més amarg de la gent està reservat als que s'han enriquit amb la política econòmica de Gorbatxov.

El nét de Bejnev, Andrei, reduí el problema al primitiu epigrama: "En el vostre país lluiteu perquè els pobres arriben a rics, en el nostre, perquè el rics arriben a pobres".

El mètode de Gorbatxov per a afluixar el forrellat mental del partit comunista no consisteix a permetre la seua abolició, sinó a obrir la ment dels ciutadans. Ben aviat arribaran les exportacions més temptadores d'Amèrica: els somnis de Hollywood. A Moscou critalitzaran prompte els plans per a construir un multicinema amb 12 sales en una aventura conjunta entre soviètics i la Warner Bros. S'estan introduint les targetes de crèdit, comença a legislar-se la propietat privada de restaurants i pràcticament tots els

soviètics que obtenen una visa turística per a viatjar tornen a casa amb una càmera i un vídeo, davant el qual s'asseu tota la família a veure's ells mateixos en la cinta.

Ara bé, tot i que el suport a Gorbatxov per part dels estaments militars sembla sòlid i li atorga el mateix poder potencial que a un dictador sobre el nou congrés, fins i tot els més ardents admiradors d'ell només li donen com a màxim quatre anys més en el poder. El vell amic de Gorbatxov, Mlynar, recordant la característica confiança del seu amic pensa que: "Aquest potser siga el seu punt dèbil, la tremenda autoseguretat que sempre li fa creure que tot eixirà bé".

Mikhaïl Segueievitx deu saber que no pot guanyar la carrera a la història, que està molt per damunt de les forces d'un home o de la durada de la seua vida comunicar la seua visió del món i alterar tots els mapes de carreteres i guiar alhora a tota una nova generació a l'altre costat

de l'abisme. Menstrestant, pareix que el que vol fer és enderrocar tots el murs del passat que puga, de manera que la tanca que ha separat el seu país de la comunitat de països occidentals desenvolupats no puga ser mai dreçada de nou.

Evidentment, potser que tinga en contra el temps. Afrontar, però, les penúries i continuar endavant, sempre endavant, és el lema de la seua vida. No és gens difícil preveure que continuarà amb la seua tasca i romandrà ferm fins la fi del seu liderat, educant, exhortant i sermonejant els soviètics sobre la visió del món en què tan ferventment creu. Observant el delme de tots aquells líders comunistes de l'Europa oriental que agitaren els seus punys de ferro contra els genets de la història que s'aproxima.

Un profund comentari de Gorbatxov resumeix la seua visió: "La història no perdona aquells que arriben tard".

© Gail Sheehy / Vanity Fair
Trad.: Carme Martí Roig.